Зялёныя гарады

Беларусь – краіна з высокім узроўнем урбанізацыі. У 115 гарадах пражывае больш за 78% насельніцтва краіны, і паводле гэтага паказніку Беларусь знаходзіцца на 48 месцы са 195 дзяржаў па ўзроўні ўрбанізацыі. Рост канкурэнцыі паміж гарадамі за прыцягненне чалавечых рэсурсаў і інвестыцый ставіць перад імі мноства складаных задач па забеспячэнні высокай якасці жыцця і інфраструктуры, і адначасоваму зніжэнню ўздзеяння на навакольнае асяроддзе.

Паводле дадзеных экалагічнага бюлетэня «Стан навакольнага асяроддзя Беларусі», за 2022 г. найбольшае ўздзеянне на навакольнае асяроддзе аказваюць:

- Выкіды забруджвальных рэчываў у атмасфернае паветра. У 2021 г. выкіды ад аўтатранспарту (512 тыс. тон) больш як у 3 разы перавышалі выкіды ад перапрацоўчай прамысловасці (155,9 тыс. тон).
- Скіды сцёкавых вод. Паводле звестак дзяржаўнага воднага кадастра ў 2020 г. у паверхневыя водныя аб'екты скінута 1034,5 млн. $м^3$ сцёкавых вод.
- Утварэнне, перапрацоўка і захаванне адходаў вытворчасці і спажывання. У 2017-2021 гг. колькасць адходаў прамысловасці, што ўтвараюцца штогод, павялічылася на 12,14%.

Сярод праблем эксперты таксама адзначаюць узровень азелянення тэрыторый гарадоў. Большая частка беларускіх гарадоў, у адпаведнасці з нацыянальнымі стандартамі, дасягнула ўзроўню азелянення звыш 40%, пры гэтым узровень даступнасці зялёных зон застаецца даволі нізкім.

Чаму беларускія гарады трэба зрабіць больш зялёнымі?

1. Забруджванне паветра, вады і глебы негатыўна адбіваецца на якасці навакольнага асяроддзя і жыцця ў горадзе, аказвае **негатыўнае ўздзеянне на здароўе гараджан**.
2. **Састарэлая інфраструктура** і нізкі ўзровень выкарыстання зялёных тэхналогій і падыходаў у сферы кіравання гарадской інфраструктурай павялічваюць нагрузку на бюджэты беларускіх гарадоў і хатніх гаспадарак.
3. Беларускія гарады адстаюць ад еўрапейскіх гарадоў па ўзроўні і колькасці ўкаранення кліматычных праектаў, што робіць іх больш **уразлівымі да рызыкі, звязанай са змяненнем клімату** – хвалямі спякоты і холаду, паводкам, засухам, пажарам.
4. Укараненне праектаў па мадэрнізацыі гарадскога кіравання і інфраструктуры створыць спрыяльныя ўмовы для **стварэння новых працоўных месцаў і эканамічнага росту**.

Мінпрыроды штогод складае Рэйтынг экалагічнага развіцця рэгіёнаў Рэспублікі Беларусь, які шмат у чым грунтуецца на метадалогіі планавання зялёных гарадоў.

> ***Што такое зялёны горад?*** *Зялёнымі называюць гарады, стратэгіі развіцця і сістэма кіравання ў якіх накіраваныя на памяншэнне ўздзеяння на прыродныя рэсурсы, захаванне экасістэм і біяразнастайнасці, павышэнне ўстойлівасці да рызыкі, звязанай са зменай клімату.*

Дзякуючы зялёным тэхналогіям і перадавым падыходам да кіравання, горады, забяспечваюць сваю ўстойлівасць, эфектыўнасць інфраструктуры і павышэнне ўзроўню жыцця грамадзян.

Гарады Беларусі маюць досвед укаранення падыходаў зялёнага горада ў рамках міжнародных праектаў. Пры падтрымцы ЕС 56 гарадоў сталі ўдзельнікамі Глабальнага пагаднення мэраў па клімаце і энергіі. Мінск удзельнічаў у праграме "Зялёныя гарады" ЕБРР, яшчэ каля 20 гарадоў – у праекце ГЭФ "Падтрымка зялёнага горадабудаўніцтва ў малых і сярэдніх гарадах Беларусі". На жаль, пасля 2020 г. міжнародныя праекты па тэматыцы зялёных гарадоў у Беларусі не ажыццяўляюцца, практычна спынілася супраца з ЕС, ЕБРР, ГЭФ, ПРААН.

Карысць для беларусаў

Чыстае паветра і вада, больш месцаў для адпачынку палепшаць здароўе і якасць жыцця гараджан. Горад стане больш бяспечным і камфортным для жыцця дзякуючы змене транспартнай інфраструктуры і гарадскога планавання. Будуць створаныя зялёныя працоўныя месцы ў энергетыцы, будаўніцтве, вытворчасці, сектары паслуг, перапрацоўцы адходаў, гарадскім планаванні, азеляненні, добраўпарадкаванні, кіраванні, адукацыі.

Як зрабіць зялёнымі беларускія гарады?

Палітыка гарадскога развіцця павінна грунтавацца на прынцыпах зялёнага горада, распрацоўвацца і рэалізоўвацца сумесна шырокім колам зацікаўленых бакоў.

Мэта	Практычная рэалізацыя
1. Развіваць патэнцыял гарадоў	
- Прасоўванне падыходаў зялёнага горада - Павышэнне якасці гарадскога кіравання - Забеспячэнне эфектыўнасці інвестыцый - Развіццё міжнароднай супрацы	Рэфармаваць мясцовае самакіраванне з улікам зялёнага развіцця - Укараняць падыходы зялёнага горада ў гарадскім планаванні, гарадскіх стратэгіях і сектаральных планах - Сінхранізаваць гарадскія стратэгіі з палітыкай ў галіне энергіі, вады, транспарту, прамысловасці і тд. - Павышаць кваліфікацыі гарадскіх уладаў і кіраўнікоў прадпрыемстваў - Аказваць тэхнічную падтрымку гарадскім уладам і арганізацыям камунальнай гаспадаркі па ўкараненні праектаў зялёнага развіцця - Стварыць Зялёны банк для акумулявання міжнароднага фінансавання і рэалізацыі зялёных праектаў у гарадах - Далучацца да міжнародных ініцыятываў: Зялёныя гарады, Глабальнае пагадненне мэраў, Гарады за біяразнастайнасць і да т.п.
2. Інвеставаць у зялёную інфраструктуру	
Замена выкапнёвага паліва **чыстай энергіяй**	- Укараняць у гарадах энергаэфектыўныя тэхналогіі і АКЭ: сонечныя і ветраныя электрастанцыі, геліякалектары, цеплавыя помпы - Прыняць гарадскія стандарты па закупцы энергіі з АКЭ - Ствараць энергетычныя кааператывы з удзелам жыхароў горада
Стварэнне сістэмы **ўстойлівай мабільнасці**	- Распрацаваць планы ўстойлівай гарадской мабільнасці - Мадэрнізаваць грамадскі транспарт - Выкарыстоўваць больш экалагічны транспарт і паліва - Развіваць малую мабільнасць: самакаты, скутары, пешаходныя зоны
Развіццё **зялёнай прамысловасці**	- Ствараць экапрамысловыя паркі - Прыцягваць інвестыцыі для ўкаранення зялёных тэхналогій - Падтрымліваць цыркулярныя бізнес-мадэлі
Стварэнне эфектыўнай сістэмы **кіравання адходамі**	- Укараняць практыку прадухілення ўтварэння адходаў - Развіваць сістэму сартавання камунальных адходаў насельніцтвам - Развіваць сістэму паўторнага выкарыстання і перапрацоўкі адходаў
Павышэнне **рэсурсаэфектыўнасці будынкаў**	- Рэнавацаваць будынкі для павышэння энергаэфектыўнасці - Увесці энергапашпарты для будынкаў - Вызначыць зялёныя стандарты для будаўніцтва новых дамоў
Паляпшэнне кіравання **воднымі рэсурсамі**	- Мадэрнізаваць станцыі водазабеспячэння, сістэмы водаадвядзення - Развіваць аб'екты блакітнай інфраструктуры ў гарадах
Сучаснае **гарадское планаванне**	- Укараняць нормы зялёнага горадабудаўніцтва - Пашыраць плошчу, разнастайнасць і даступнасць зялёных зон - Развіваць разумныя сеткі ў транспарце, энергетыцы, асвятленні
Адаптацыя да змены клімату	- Распрацаваць планы адаптацыі да кліматычных змен - Павялічыць плошчы гарадскога азелянення і водных аб'ектаў - Стварыць сістэму падтрымкі ўразлівых груп
Здаровае **харчовае асяроддзе**	- Арганізаваць фермерскія рынкі, гарадскія агароды і сады - Змяняць харчовыя звычкі, кампаставаць харчовыя адходы

Крыніцы фінансавання рэформы

Імавернымі крыніцамі фінансавання стануць нацыянальны і мясцовыя бюджэты, крэдыты міжнародных фінансавых арганізацый (Сусветны Банк, ЕБРР, ЕІБ) і праграмы тэхнічнай дапамогі (ГЭФ, ПРААН, ЕС), інвестыцыі кампаній.

Аўтары: Іван Шчадранок, Аляксандра Мамаева
Падрыхтавана CASE у супрацы з Эканамічнай камандай Офіса Святланы Ціханоўскай пры фінансавай падтрымцы MATRA